

Naratif – Deall graffiau

Grŵp blwyddyn a maes cwricwlaidd	Blwyddyn 9 neu 10. Gwyddoniaeth/bioleg/mathemateg.
Gweithgaredd	Mae'r gweithgaredd hwn yn seiliedig ar wella strategaethau i ddelio â dod i gasgliadau o ddata wedi'i gyflwyno fel graff.
Pwnc	Iechyd; clefydau; cofnodi cyfraddau marwolaeth oherwydd achosion hysbys dros amser.
Strategaeth/atebion posibl	<p>Y nod yw deall sut, drwy ddefnyddio strategaeth, ymholi a phrosesu, y gall gwybodaeth o graffiau fod yn haws ac yn fwy dibynadwy, a gellir dod i gasgliadau seiliedig ar dystiolaeth (gyda dealltwriaeth).</p> <p>Gellir gwneud hyn mewn camau.</p> <p>1. Mae dysgwyr yn cael eu cyflwyno i'r graff heb werthoedd ar y raddfa fertigol ac maen nhw'n ceisio dod i gasgliadau dim ond trwy edrych ar y patrymau yn y graff a defnyddio eu llygaid ac amcangyfrif. Maen nhw'n dod i gasgliadau ar draws y data yn ogystal ag o fewn categorïau penodol, e.e. mae cyfraddau marwolaeth clefyd y galon wedi lleihau gan fwy na hanner, neu amcangyfrif gwell, e.e. dwy ran o dair, ac ati. Y syniad yw canfod ffordd o amcangyfrif y lleihad. Drwy wneud hyn bydd dysgwyr yn dod yn gyfarwydd â'r data (ar y cam hwn) heb ddadansoddiad rhifiadol manwl.</p> <p>2. Nawr mae dysgwyr yn defnyddio'r graff gyda gwerthoedd ar y raddfa fertigol. Maen nhw'n darllen y gwerthoedd o'r raddfa a naill ai'n mireinio eu casgliadau a/neu'n gwneud casgliadau pellach sy'n cefnogi eu hamcangyfrifon gwreiddiol.</p> <p>3. Mae dysgwyr yn prosesu data o'r graff, e.e. defnyddio canrannau i fireinio casgliadau neu ddod i gasgliadau newydd pellach.</p> <p>Gofynion</p> <ul style="list-style-type: none">• Taflen graff heb werthoedd fertigol.• Taflen graff gyda gwerthoedd fertigol.• Taflen weithgaredd 'Deall graffiau'.

	<p>Mae sawl ffordd o gwblhau'r gweithgaredd.</p> <p>Mae dysgwyr yn gweithio mewn grwpiau neu yn unigol. Ni ddywedir unrhyw beth wrthynt am y graff ond gofynnir iddynt ddod i gasgliadau a chofnodi sut y maen nhw wedi dod i'r casgliad hwnnw. Yna maen nhw'n gwerthuso eu dull.</p> <p>NEU</p> <p>Mae dysgwyr yn cael eu cyflwyno i'r cwestiwn/broblem drwy ddefnyddio'r daflen weithgaredd 'Deall graffiau' ac yn gweithio trwy bob tasg, gan adrodd ar eu casgliadau a'u rhannu gyda'r dosbarth cyfan wrth iddynt fynd yn eu blaenau.</p>
Cysylltiadau â'r FfLIRh	<p>Sgiliau</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cynhyrchu a defnyddio strategaeth i ddatrys problemau. • Cydweithio i ddatrys problem. <p>Cydran rhifedd</p> <p>Llinyn: Datblygu ymresymu rhifyddol (Blwyddyn 9/10)</p> <p>Elfen: Adnabod prosesau a chysylltiadau (Blwyddyn 9/10)</p> <p>Mae dysgwyr yn gallu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • trosglwyddo sgiliau mathemategol ar draws y cwricwlwm mewn amrywiaeth o gyd-destunau a sefyllfaoedd bob dydd • dewis, treialu a gwerthuso amrywiaeth o ddulliau posibl, a rhannu problemau cymhleth yn gyfres o dasgau • blaenoriaethu a threfnu'r camau perthnasol sydd eu hangen er mwyn cwblhau tasg neu gyrraedd datrysiad • dewis strategaeth feddwl neu ysgrifenedig briodol a gwybod pryd mae'n briodol defnyddio cyfrifiannell • nodi pa wybodaeth bellach y gellid bod ei hangen a dewis pa wybodaeth sydd fwyaf priodol • dewis mathemateg a thechnegau priodol i'w defnyddio. <p>Elfen: Cynrychioli a chyfathrebu (Blwyddyn 9/10)</p> <p>Mae dysgwyr yn gallu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • egluro canlyniadau a gweithdrefnau yn gywir gan ddefnyddio ieithwedd fathemategol briodol • mireinio'r dulliau o gofnodi gwaith cyfrifo • dehongli graffiau sy'n disgrifio sefyllfaoedd bywyd go iawn, gan gynnwys y rheini a ddefnyddir yn y cyfryngau, gan adnabod y gall rhai graffiau fod yn gamarweiniol.

Elfen: Adolygu (Blwyddyn 9/10)

Mae dysgwyr yn gallu:

- dehongli atebion yng nghyd-destun y broblem ac ystyried a yw'r atebion yn synhwyrol, gan gynnwys dangosyddion cyfrifiannell, analog a digidol
- dehongli gwybodaeth fathemategol; defnyddio graffiau, diagramau a data i ddod i gasgliadau, gan gynnwys trafod cyfyngiadau data
- defnyddio data i ddod i gasgliadau, a chydabod y gall rhai casgliadau fod yn gamarweiniol neu'n ansicr.

Llinyn: Defnyddio sgiliau rhif (Blwyddyn 9)**Elfen: Ffracsiynau, degolion, canrannau a chymhareb (Blwyddyn 9)**

Mae dysgwyr yn gallu:

- defnyddio cywerthedd ffracsiynau, degolion a chanrannau i ddewis y rhai mwyaf priodol ar gyfer cyfrifiad
- defnyddio a dehongli cynrychioliadau gwahanol o ffracsiynau, e.e. *rhifau cymysg a ffracsiynau pendrwm*
- mynegi un swm ar ffurf canran swm arall
- cyfrifo cynnydd neu ostyngiad canrannol
- defnyddio cymarebau a chyfrannedd i gyfrifo symiau.

Elfen: Cyfrifo gan ddefnyddio dulliau meddwl ac ysgrifenedig (Blwyddyn 9)

Mae dysgwyr yn gallu:

- defnyddio dulliau ysgrifenedig effeithlon i adio a thynnu rhifau a degolion o unrhyw faint, gan gynnwys cymysgedd o rifau bach a mawr sy'n amrywio o ran nifer y lleoedd degol
- lluosu a rhannu rhifau cyfan a degolion.

Elfen: Amcangyfrif a gwirio (Blwyddyn 9)

Mae dysgwyr yn gallu:

- amcangyfrif a brasamcanu cyfrifiadau, a'u cyfiawnhau
- dewis y lefel briodol o gywirdeb wrth gyflwyno atebion.

Llinyn: Defnyddio sgiliau data (Blwyddyn 9)**Elfen: Casglu a chofnodi data, Cyflwyno a dadansoddi data, Dehongli canlyniadau (Blwyddyn 9)**

Mae dysgwyr yn gallu:

- dewis a chyfiawnhau'r ystadegau sydd fwyaf addas ar gyfer y broblem, gan ystyried gwerthoedd eithaf (allanolynnau)
- archwilio canlyniadau'n feirniadol, dewis ystadegau, a chyfiawnhau'r dewis hwnnw gan adnabod cyfyngiadau unrhyw ragdybiaethau a'u heffaith ar y casgliadau a geir.

Cydran llythrennedd

Llinyn: Llafaredd ar draws y cwricwlwm (Blwyddyn 10)

Elfen: Datblygu a chyflwyno gwybodaeth a syniadau (Blwyddyn 10)

Agwedd: Siarad (Blwyddyn 10)

Mae dysgwyr yn gallu:

- cyflwyno syniadau a phynciau i gwrdd â gofynion gwahanol gynulleidfaoedd
- siarad yn rhugl, gan ddefnyddio ystod o dechnegau, dywediadau ac ystumiau
- defnyddio iaith ffurfiol mewn ystod o gyd-destunau
- ymateb i adwaith y gwrandawyr ac addasu eu hiaith yn ôl y cyd-destun a'r diben
- cyflwyno safbwynt gydag argyhoeddiad a chynnal y safbwynt hwnnw, gan ragweld safbwyntiau eraill ac ymateb iddynt, *e.e. wrth chwarae rôl neu mewn dadl*
- defnyddio ystod o dreigladau'n gywir (treigladau meddal, trwynol a llaes) yn gywir yn eu cyd-destun.

Agwedd: Gwrando (Blwyddyn 10)

Mae dysgwyr yn gallu:

- ymateb i syniadau eraill mewn ffordd ystyriol, gan ofyn iddynt egluro eu hunain drwy ofyn cwestiynau priodol
- gwrando ar bob math o wybodaeth a syniadau o wahanol safbwyntiau, gan nodi sut mae gwahanol siaradwyr yn cyflwyno safbwyntiau penodol.

Agwedd: Cydweithio a thrafod (Blwyddyn 10)

Mae dysgwyr yn gallu:

- addasu eu siarad mewn pob math o rolau, gan gynnwys sefyllfaoedd a chyd-destunau mwy ffurfiol, *e.e. siarad â chynulleidfaoedd mawr mewn trafodaeth ffurfiol*
- defnyddio opsiynau a strategaethau amrywiol er mwyn galluogi'r grŵp i ddod i gonsensws.

Llinyn: Ysgrifennu ar draws y cwricwlwm (Blwyddyn 10)

Elfen: Trefnu syniadau a gwybodaeth (Blwyddyn 10)

Agwedd: Ystyr, dibenion, darllenwyr (Blwyddyn 10)

Mae dysgwyr yn gallu:

- ysgrifennu darnau estynedig sy'n cynnwys tystiolaeth a gwybodaeth fanwl, ynghyd â darnau byrrach sy'n crynhoi, gan ddangos ymwybyddiaeth glir o bwy yw'r darlennydd neu'r gynulleidfa
- llunio ymatebion sy'n cysylltu ac yn datblygu syniadau i roi sylw i bob elfen o'r pwnc.

Agwedd: Strwythur a threfn (Blwyddyn 10)

Mae dysgwyr yn gallu:

- gwella cynnwys, strwythur a chywirdeb eu hysgrifennu drwy ei adolygu a'i olygu'n annibynnol
- ysgrifennu'n annibynnol ar ffurf briodol gyda hyder cynyddol, gan sicrhau bod y cynnwys yn drefnus, yn fanwl ac yn berthnasol, *e.e. cyflwyno safbwyntiau, gwybodaeth ac esboniadau yn y ffordd orau*
- trefnu'r hyn y maent yn ei ysgrifennu ar ffurf briodol, gan sicrhau bod y cynnwys yn fanwl oddi mewn a rhwng paragraffau neu adrannau.

Elfen: Ysgrifennu'n gywir (Blwyddyn 10)**Agwedd: Cystrawen, Atalnodi, Sillafu, Llawysgrifen (Blwyddyn 10)**

Mae dysgwyr yn gallu:

- amrywio strwythurau brawddegau er mwyn ennyn a chynnal diddordeb y darllenydd ac ysgrifennu'n ramadegol gywir
- defnyddio ystod gyflawn o atalnodi er mwyn cyflymu ac arafu'r dweud, sicrhau bod yr ystyr yn glir, osgoi amwysedd a chreu effaith bwrpasol
- defnyddio ystod o strategaethau ac adnoddau amrywiol i sillafu ystod gynyddol o eiriau cyfarwydd, geiriau anghyfarwydd a geiriau sy'n benodol i faes arbennig yn gywir
- cyflwyno'u gwaith yn effeithiol, yn ysgrifenedig neu ar sgrin, gan ddewis ffurf, delweddau a graffeg i helpu i gyfleu'r ystyr
- ysgrifennu'n ramadegol gywir gan sicrhau bod amser a pherson y ferf yn gywir yn ei gyd-destun
- defnyddio ystod o dreigladau'n gywir (treigladau meddal, trwynol a llaes) yn eu cyd-destun.